

DOMSTOLENS DOM (Første Afdeling)

16. december 2010 *

I sag C-537/08 P,

angående appel i henhold til artikel 56 i statuttet for Domstolen, iværksat den 3. december 2008,

Kahla Thüringen Porzellan GmbH, Kahla (Tyskland), ved Rechtsanwälte M. Schütte, S. Zühlke og P. Werner,

appellant,

de øvrige parter i appelsagen:

Europa-Kommissionen ved V. Kreuzsitz og K. Gross, som befuldmægtigede, bistået af professor C. Koenig, og med valgt adresse i Luxembourg,

sagsøgt i første instans,

* Processprog: tysk.

Freistaat Thüringen ved Rechtsanwälte A. Weitbrecht og M. Núñez-Müller,

Forbundsrepublikken Tyskland ved M. Lumma og W.-D. Plessing, som
befuldmægtigede,

intervenienter i første instans,

har

DOMSTOLEN (Første Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, A. Tizzano (refererende dommer), og dommerne
J.-J. Kasel, A. Borg Barthet, E. Levits og M. Berger,

generaladvokat: Y. Bot
justitssekretær: fuldmægtig B. Fülöp,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 20. maj 2010,

og idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet, at sagen skal
pådømmes uden forslag til afgørelse,

afsagt følgende

Dom

- 1 Kahla Thüringen Porzellan GmbH har i appelskriftet nedlagt påstand om, at Domstolen ophæver dom afsagt af De Europæiske Fællesskabers Ret i Første Instans den

24. september 2008, Kahla Thüringen Porzellan mod Kommissionen (sag T-20/03, Sml. II, s. 2305, herefter »den appellerede dom«), hvorved Retten ikke gav appellanten medhold i en påstand om annullation af Kommissionens beslutning 2003/643/EF af 13. maj 2003 om Tysklands statsstøtte til fordel for Kahla Porzellan GmbH og Kahla Thüringen Porzellan GmbH (EFT L 227, s. 12, herefter »den anfægtede beslutning«).

Sagens baggrund

- 2 Appellanten, der blev stiftet i november 1993, overtog i løbet af januar 1994 det konkursramte Kahla Porzellan GmbH's ejendomme, maskiner og anlæg samt 380 ansatte. Sidstnævnte, som fremstillede porcelænsservice og finkeramik, var beliggende i delstaten Thüringen, der er et område, som eventuelt er støtteberettiget efter artikel 87, stk. 3, litra a), EF.
- 3 Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber havde for dette område bl.a. godkendt to generelle støtteordninger — nemlig delstaten Thüringens program til fordel for investeringer foretaget af små og mellemstore virksomheder (KMU-Investitionsprogramm des Landes Thüringen (støtte nr. N 408/93 — SG(93) D/19245 af 26.11.1993, EFT C 335, s. 7)), ved beslutning af 27. oktober 1993, og et program, der fastsatte foranstaltninger til fremme af beskæftigelsen inden for sektorerne for miljø og sociale tjenesteydelser samt til fordel for ungdommen på det tidligere Tyske Demokratiske Republiks område (støtte nr. NN 117/92 — SG(95) D/341, EFT C 401, s. 2), ved beslutning af 21. december 1994.
- 4 Det fremgår af den anfægtede beslutning, at de tyske offentlige myndigheder mellem 1994 og 1999 tildelte appellanten 23 finansielle støtteforanstaltninger for et samlet beløb på 39,028 mio. DEM. Til disse foranstaltninger henhører et investeringstilskud til små og mellemstore virksomheder (SMV) på 2,5 mio. DEM, som var blevet ydet

af delstaten Thüringen i maj 1994 (herefter »foranstaltning 15«), samt tilskud på 1,549 mio. DEM til fremme af beskæftigelsen i forbindelse med miljøinvesteringer, som var blevet ydet af Bundesanstalt für Arbeit (det føderale arbejdsdirektorat) i perioden 1994-1996 i medfør af § 249h i lov om fremme af beskæftigelsen (Arbeitsförderungsgesetz, herefter »AFG«) (herefter »foranstaltning 26«).

5. Hvad angår foranstaltning 15 har Kommissionen imidlertid i punkt 128 og 129 i begrundelsen for den anfægtede beslutning konstateret, at foranstaltningen ikke var forenelig med den tidligere godkendte ordning, for så vidt som appellanten på tidspunktet for tildelingen af det omhandlede tilskud skulle anses for at være en kriseramt virksomhed, hvorimod denne kategori af virksomheder udtrykkeligt var udelukket fra ordningens anvendelsesområde. I øvrigt havde Kommissionen i mellemtiden truffet beslutning 2003/225/EF af 19. juni 2002 om delstaten Thüringens program til fordel for investeringer foretaget af små og mellemstore virksomheder og de konkrete støttetildelinger (EFT L 91, s. 1), hvilket var en negativ beslutning med hensyn til denne ordning, fordi den blev anvendt på bl.a. kriseramte virksomheder i strid med de særlige bestemmelser i den af Kommissionen godkendte støtteordning.

6. Hvad angår foranstaltning 26 udtalte Kommissionen i punkt 134-139 i begrundelsen for den anfægtede beslutning, at de omhandlede tilskud ikke var omfattet af den i AFG's § 249h fastsatte ordning, som Kommissionen havde godkendt, da der ikke forelå en statsstøtteordning. Herved fastslår Kommissionen, at den godkendte ordning — ud over det statskontrollerede Treuhandanstalt — vedrørte offentlige virksomheder, uanset at appellanten på tidspunktet for tildelingen af de omhandlede tilskud var en privat virksomhed.

7. Kommissionen har således bl.a. erklæret, at foranstaltning 15 og 26 var uforenelige med fællesmarkedet, og har pålagt Forbundsrepublikken Tyskland at træffe alle nødvendige foranstaltninger for at tilbagesøge den omhandlede støtte fra appellanten.

Sagen ved Retten og den appellerede dom

- 8 I søgsmålet for Retten nedlagde sagsøgeren påstand om annullation af den anfægtede beslutning i det omfang, beslutningen vedrørte sagsøgeren, idet der blev gjort fire anbringender gældende til støtte herfor. De tre første anbringender, som udelukkende drejede sig om foranstaltning 15 og 26, vedrørte tilsidesættelse af, henholdsvis, hvad angår det første anbringende artikel 87 EF og 88 EF, hvad angår det andet anbringende retssikkerhedsprincippet, og hvad angår det tredje anbringende princippet om beskyttelse af den berettigede forventning. Det fjerde anbringende, der herefter ikke vil blive behandlet, fordi det ikke bliver berørt i appellen, vedrørte flere faktiske fejl og et åbenbart urigtigt skøn, som Kommissionen henholdsvis havde begået og anlagt.
- 9 Med det første anbringende hævdede sagsøgeren, at de omhandlede foranstaltninger var blevet tildelt i overensstemmelse med støtteordninger, som var godkendt, og derfor var eksisterende støtte. Kommissionen tilsidesatte således artikel 87 EF og 88 EF ved med tilbagevirkende kraft at have indført supplerende betingelser hvad angår de nævnte ordninger, og den fandt på den baggrund med urette, at disse foranstaltninger var nye støtteordninger.
- 10 Hvad for det første angår foranstaltning 15 fastslog Retten indledningsvis, at det godkendte støtteprogram — således som Forbundsrepublikken Tyskland bekræftede det i en meddelelse af 26. august 1993 — henvendte sig til privatiserede virksomheder, som »selv om de er sunde, ofte befinder sig i en usikker finansiel situation« (den appellerede doms præmis 102-105).
- 11 Ifølge Retten skal henvisningen til en sådan finansiel situation for det første betragtes som en henvisning til de vanskeligheder, der er forbundet med overgangen fra en planøkonomi til en markedsøkonomi, og ikke med vanskeligheder, som er karakteristiske for begrebet kriseramet virksomhed (den appellerede doms præmis 106). For

det andet bekræfter den omstændighed, at delstaten Thüringen også havde anmeldt et program, der var øremærket til redning og omstrukturering af kriseramte virksomheder, at disse virksomheder ikke var omfattet af den omhandlede ordnings anvendelsesområde, således som Kommissionen mente i den anfægtede beslutning (den appellerede doms præmis 108, 109 og 111).

- 12 Efter at have præciseret dette fastslog Retten i den appellerede doms præmis 133, at Kommissionen ikke havde anlagt et åbenbart urigtigt skøn ved at fastslå, at sagsøgeren var kriseramt.

- 13 Retten fandt således i den appellerede doms præmis 134 og 135, at Kommissionen korrekt kunne anse den støtte, der udgjorde foranstaltning 15, for ikke at opfylde de betingelser for tildeling, som var fastsat i delstaten Thüringens program, og at den følgelig skulle kvalificeres som ny støtte som omhandlet i artikel 88, stk. 3, EF.

- 14 Hvad for det andet angår foranstaltning 26 fastslog Retten, at de betingelser, der var fastsat inden for rammerne af den ved AFG's § 249h indførte støtteordning, som godkendt, ikke var blevet overholdt. De private virksomheder såsom sagsøgeren var nemlig ikke støtteberettigede i henhold til denne bestemmelse, hvilket Kommissionen havde anført i den anfægtede beslutning (den appellerede doms præmis 175 og 180). Som Forbundsrepublikken Tyskland desuden selv havde præciseret i en meddelelse af 29. juli 1994, skulle disse foranstaltninger vedtages i almenhedens interesse og ikke tjene en virksomheds særlige interesser (den appellerede doms præmis 181, 182 og 185). Noget sådant var dog ikke tilfældet i den foreliggende sag (samme doms præmis 186).

- 15 Retten forkastede således samtlige argumenter vedrørende tilsidesættelse af artikel 87 EF og 88 EF, også i forhold til foranstaltning 26 (den appellerede doms præmis 203).

- 16 Med det andet anbringende gjorde sagsøgeren gældende, at Kommissionen havde tilsidesat retssikkerhedsprincippet, idet den i den anfægtede beslutning havde støttet sig på restriktive betingelser, der ikke var fastsat hverken i de omhandlede ordninger eller ved Kommissionens godkendelsesbeslutning.
- 17 Retten forkastede dette anbringende, idet den for det første fastslog, at Kommissionen ved sin vurdering af, om foranstaltning 15 var forenelig med den godkendte støtteordning, nøje havde begrænset sig til undersøgelsen af betingelser, som var opstillet i den beslutning, der godkendte ordningen (den appellerede doms præmis 138).
- 18 Desuden havde de tyske myndigheder i deres meddelelse af 26. august 1993 under alle omstændigheder selv udtrykkeligt udelukket kriseramte virksomheder fra den omhandlede ordning (den appellerede doms præmis 140). I lyset af denne meddelelse stod det dermed klart, at sådanne virksomheder ikke kunne modtage en støtte i overensstemmelse med denne ordning (dommens præmis 141).
- 19 Retten fandt således, at Kommissionen ikke havde tilsidesat retssikkerhedsprincippet, da den konstaterede, at foranstaltning 15 ikke opfyldte de betingelser, der var fastsat inden for rammerne af delstaten Thüringens program til fordel for investeringer foretaget af små og mellemstore virksomheder, eftersom sagsøgeren på det tidspunkt, da denne var modtager herunder, var en kriseram virksomhed (den appellerede doms præmis 144).
- 20 Retten fastslog for det andet, at Kommissionen med henblik på undersøgelsen af, om de tilskud, der udgjorde foranstaltning 26, var forenelige med fællesmarkedet, alene havde begrænset sig til at vurdere foreneligheden af tilskuddene med betingelserne ifølge den beslutning, der godkendte den i AFG's § 249h fastsatte ordning. I denne beslutning havde Kommissionen udtrykkeligt nævnt bl.a. de tyske myndigheders

meddelelse af 29. juli 1994, hvori rækkevidden af denne bestemmelse blev præciseret, som den havde fortolket og anvendt korrekt på de pågældende tilskud (den appellerede doms præmis 205).

- 21 Med det tredje anbringende påberåbte sagsøgeren sig en tilsidesættelse af princippet om beskyttelse af den berettigede forventning, da Kommissionen ikke havde taget hensyn til den omstændighed, at hverken de omhandlede støtteordninger eller beslutningerne, hvorved de var blevet godkendt, gav mulighed for at opdage de restriktive betingelser, som Kommissionen havde anvendt i forbindelse med den anfægtede beslutning. Sagsøgeren gjorde bl.a. gældende, at en erhvervsdrivende, der udøver sine aktiviteter som bonus pater familias, kan gå ud fra, at en støtte ikke er ny, når den opfylder alle gældende betingelser i et godkendt program.
- 22 Retten påpegede herved i den appellerede doms præmis 146, at retten til at påberåbe sig princippet om beskyttelse af den berettigede forventning tilkommer enhver privatperson, hos hvem Fællesskabets administration har givet anledning til begrundede forhåbninger ved at afgive præcise løfter.
- 23 I samme doms præmis 148 påpeges det tillige, at det ikke kan accepteres, at Kommissionen træffer en beslutning, som indebærer tilbagebetaling af støtte til skade for en støttemodtager, der har overholdt vilkårene for støtte, sådan som de er fastsat af denne institution i godkendelsesbeslutningerne.
- 24 Retten fastslog dog, at dette ikke var tilfældet i den foreliggende sag, for så vidt som både foranstaltning 15 og foranstaltning 26 var blevet ydet sagsøgeren under tilsidesættelse af de betingelser, som var fastsat i beslutningen om godkendelse af delstaten Thüringens program til fordel for investeringer foretaget af små og mellemstore virksomheder (den appellerede doms præmis 149) og af AFG's § 249h (samme doms præmis 207).

- 25 Retten fandt også, at den påståede mangel på udtrykkelige begrænsninger hvad angår kriseramte virksomheder og private virksomheder i de omhandlede ordninger eller i offentliggørelserne i *De Europæiske Fællesskabers Tidende*, som virksomhederne var genstand for, ikke kunne give sagsøgeren grundlag for en berettiget forventning om lovligheden af tildelingen af de tilskud, som udgør foranstaltning 15 og 26. Dette forhold kunne ifølge Retten under alle omstændigheder ikke sidestilles med præcise løfter afgivet af Kommissionen hvad angår kriseramte virksomheder og private virksomheder, der ville kunne opnå støtte som omhandlet i henholdsvis delstaten Thüringens program til fordel for investeringer foretaget af små og mellemstore virksomheder og AFG's § 249h (den appellerede doms præmis 150 og 208).
- 26 Hvad alene angår foranstaltning 15 præciserede Retten endelig også, at sagsøgeren under alle omstændigheder ikke var fritaget for at holde sig informeret om lovligheden af tildelingen af den støtte, som var blevet indrømmet virksomheden (ovennævnte doms præmis 150).
- 27 Da Retten underkendte alle sagsøgerens anbringender til støtte for søgsmålet, frifandt den Kommissionen i det hele.

Parternes påstande i appelsagen

- 28 Appellanten har nedlagt følgende påstande:

— Den appellerede dom ophæves for så vidt angår foranstaltning 15 og 26 samt afgørelsen om sagens omkostninger.

- Den anfægtede beslutnings artikel 1, stk. 2, litra d), og litra g), samt artikel 2, annulleres, for så vidt som sidstnævnte artikel angår foranstaltning 15 og 26 eller, i hvert fald for så vidt som artiklen pålægger, at den støtte, der er udbetalt i henhold til disse foranstaltninger, tilbagebetales.

- Subsidiært ophæves den appellerede dom, for så vidt som Retten heri fastslår, at de tilskud, som appellanten har modtaget i henhold til foranstaltning 26, skal anses for en fordel for appellanten op til deres fulde beløb, og at de derfor skal tilbagebetales.

- Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger.

²⁹ Kommissionen har nedlagt påstand om, at appellen forkastes, og at appellanten tilpligtes at betale sagens omkostninger.

Appellen

³⁰ Appellanten har til støtte for appellen gjort to principale anbringender og et subsidiært anbringende gældende.

Det første anbringende om tilsidesættelsen af retssikkerhedsprincippet

Parternes argumenter

- 31 Appellanten har med det første anbringende gjort gældende, at Retten har tilsidesat retssikkerhedsprincippet, da den dels i den appellerede doms præmis 97-111 og 138 fastslog, at den af Kommissionen godkendte ordning til fordel for investeringer foretaget af små og mellemstore virksomheder fra begyndelsen fastsatte en begrænsning hvad angik kriseramte virksomheder, dels i den appellerede doms præmis 167-188 og 205 fastslog, at ordningen i AFG's § 249h ikke tog sigte på private virksomheder.
- 32 Ifølge appellanten kræver det nævnte princip her, at begrænsninger, der påvirker en statsstøtteordning, klart og utvetydigt skal fremgå både af selve støtteordningen og af den i *De Europæiske Fællesskabers Tidende* offentliggjorte godkendelsesbeslutning eller af den skrivelse, hvori Kommissionen bekræfter den nævnte godkendelse, med henblik på at gøre det muligt for potentielle modtagere at afgøre, om de er omfattet af det godkendte program eller ej.
- 33 Ved fortolkningen af de omhandlede programmets anvendelsesområde har Retten dog urigtigt taget hensyn til begrænsninger, som appellanten ikke kunne identificere, og som denne således ikke kunne foreholdes. Begrænsningerne fulgte nemlig ikke klart hverken af de godkendte støtteordninger eller af offentliggjorte eller for sagsøgeren tilgængelige dokumenter, men højst af en mulig fortolkning af den helt interne korrespondance mellem Kommissionen og de tyske myndigheder.

- 34 Denne fejl havde ført Retten til at tilsidesætte retssikkerhedsprincippet og urigtigt fastslå — på samme måde som Kommissionen i den anfægtede beslutning — at tilskuddene, der udgjorde foranstaltning 15 og 26, ikke var omfattet af de godkendte støtteprogrammer.
- 35 Kommissionen har understreget, at både godkendelsen af delstaten Thüringens program til fordel for investeringer foretaget af små og mellemstore virksomheder og godkendelsen af den ved AFG's § 249h indførte ordning alene og direkte blev tilstillet Forbundsrepublikken Tyskland i en procedure, som etablerede en juridisk forbindelse, der alene bestod mellem Kommissionen og denne medlemsstat, og som støttemodtageren — i det foreliggende tilfælde appellanten — ikke var del af. Desuden vedrørte disse godkendelser ikke specifikt de tilskud, der udgjorde foranstaltning 15 og 26, men blot en »generel ordning« for støtte, i forhold til hvilken Kommissionen — i modsætning til den pågældende medlemsstat — ikke på forhånd kunne kende til de potentielle modtagere. De kompetente myndigheder i en medlemsstat bestemmer nemlig alene den individuelle og konkrete andel af et tilskud, som er omfattet af en godkendt støtteordning.
- 36 Da appellanten ikke var adressat for en af Kommissionen truffet bindende beslutning, kan selskabet ikke påberåbe sig retssikkerhedsprincippet i forhold til Kommissionen. Dette princip kan derimod påstås at være tilsidesat af de tyske myndigheder, som havde pligt til og ansvar for at underrette de potentielle modtagere på en tilstrækkelig klar måde om de konkrete betingelser for, at de kunne blive tildelt national støtte ifølge de godkendte programmer.
- 37 De tyske myndigheders fejl, der bestod i at tildele national støtte i strid med de godkendte ordninger og med de af Kommissionen foretagne præciseringer angående ordningerne, kan således ikke tilregnes Kommissionen.

Domstolens bemærkninger

- 38 For at vurdere, om dette anbringende kan tages til følge, skal det undersøges, om Retten tilsidesatte retssikkerhedsprincippet, da den i den appellerede dom antog, at de af Kommissionen godkendte ordninger ikke gjorde det muligt at yde tilskud dels til kriseramte virksomheder i forhold til foranstaltning 15, dels til private virksomheder i forhold til foranstaltning 26.
- 39 Hvad angår foranstaltning 15 skal det påpeges, at Retten nåede frem til en sådan konklusion efter i den appellerede doms præmis 97-111 at have undersøgt de godkendte støtteordningers rækkevidde.
- 40 Ved denne analyse fastslog Retten indledningsvis, at Kommissionen som følge af de tyske myndigheders meddelelse af 26. august 1993 — nævnt i nærværende doms præmis 10 — hvorved disse myndigheder havde præciseret det anmeldte støtteprograms anvendelsesområde, var berettiget til at anse de kriseramte virksomheder for at være udelukket fra dette programs anvendelsesområde (den appellerede doms præmis 108, 109 og 111).
- 41 Retten antog herefter i den appellerede doms præmis 110, at denne meddelelse udgjorde en del af det godkendte støtteprogram i det omfang, Kommissionen betragtede sine yderligere oplysninger og præciseringer som relevante for sin beslutning om ikke at modsætte sig gennemførelsen af det anmeldte program, hvilket den underrettede Forbundsrepublikken Tyskland om ved skrivelse af 26. november 1993. Dette blev navnlig bekræftet af, at Kommissionen i sin skrivelse udtrykkeligt henviste til den nævnte meddelelse af 26. august 1993 (den appellerede doms præmis 104).

- 42 På grundlag af disse konstateringer udelukkede Retten i den appellerede doms præmis 138 enhver tilsidesættelse af retssikkerhedsprincippet, idet den fastslog, at Kommissionen ikke ved den anfægtede beslutning med tilbagevirkende kraft havde indført supplerende betingelser i forhold til dem, som fremgik af dens beslutning om godkendelse af det omhandlede program.
- 43 I modsætning til det af appellanten hævdede, tilsidesatte Retten ikke retssikkerhedsprincippet, da den nåede frem til denne konklusion.
- 44 Som Domstolen allerede har fastslået, må der nemlig lægges vægt på, at rækkevidden af en beslutning, hvorved Kommissionen ikke rejser indsigelse mod en støtteordning, som en medlemsstat har anmeldt, ikke blot skal afgøres under henvisning til selve teksten i nævnte beslutning, hvoraf kun et resumé er blevet offentliggjort i *De Europæiske Fællesskabers Tidende*, men ligeledes skal tage den pågældende medlemsstats anmeldelse af støtteordningen i betragtning (jf. i denne retning dom af 20.5.2010, sag C-138/09, Todaro Nunziatina & C., Sml. I, s. 4561, præmis 31, og af 14.10.2010, sag C-67/09 P, Nouva Agricast og Cofra mod Kommissionen, Sml. I, s. 9811, præmis 64).
- 45 En anmodning om supplerende oplysninger, hvorved Kommissionen har søgt at få yderligere oplysninger om en af en medlemsstat anmeldt støtteordnings anvendelsesområde, samt de nationale myndigheders svar på denne anmodning bør anses for at være en uadskillelig del af den anmeldte støtteordning. Dette gælder så meget desto mere, når det netop, som i det foreliggende tilfælde, er på grundlag af disse oplysninger, at Kommissionen besluttede ikke at rejse indsigelse mod den pågældende støtteordning.

- 46 Det følger heraf, at Retten med føje fandt, at de tyske myndigheders meddelelse af 26. august 1993 var en del af det godkendte støtteprogram, og at tilskuddet, der udgør foranstaltning 15, følgelig ikke lovligt var blevet tildelt, eftersom appellanten på det tidspunkt, da denne støtte blev ydet, var en kriseramet virksomhed.
- 47 I den forbindelse skal det ikke desto mindre præciseres, at Forbundsrepublikken Tyskland, der naturligvis var i besiddelse af denne meddelelse, ikke ved gennemførelsen af det af Kommissionen godkendte generelle støtteprogram kunne se bort fra oplysninger, som den havde meddelt denne institution, men tværtimod skulle tage hensyn til dem med henblik på, at den individuelle nationale støtte tildeltes i overensstemmelse med disse oplysninger.
- 48 Det skal på baggrund af det foregående konkluderes, at appellanten ikke med føje kan påberåbe sig en tilsidesættelse af retssikkerhedsprincippet hvad angår foranstaltning 15.
- 49 Hvad angår foranstaltning 26 fastslog Retten — efter i den appellerede doms præmis 167-188 at have undersøgt rækkevidden af AFG's § 249h, som indfører den af Kommissionen godkendte ordning — at private virksomheder ikke kunne modtage tilskud som dem, der udgør denne foranstaltning.
- 50 Ved denne undersøgelse bemærkede Retten indledningsvis, at Kommissionen som følge af de tyske myndigheders meddelelse af 29. juli 1994 — nævnt i nærværende doms præmis 20 — hvorved disse myndigheder havde præciseret anvendelsesområdet for den ved AFG's § 249h indførte ordning, havde besluttet ikke at rejse indsigelse mod gennemførelsen af de således fastsatte foranstaltninger (den appellerede doms præmis 172 og 173).

- 51 Retten antog herefter, at præciseringerne i denne meddelelse, hvoraf fulgte, at de private virksomheder ikke var støtteberettigede i henhold til denne artikel, var relevante for fastsættelsen af den eksakte rækkevidde af den godkendte ordning, og at Kommissionen havde taget hensyn til dem og konstateret, at de planlagte foranstaltninger ikke var støtte som omhandlet i artikel 87 EF (den appellerede doms præmis 175, 176 og 180).
- 52 På grundlag af denne vurdering konkluderede Retten i den appellerede doms præmis 205 og 206, at Kommissionen heller ikke havde tilsidesat retssikkerhedsprincippet hvad angik foranstaltning 26, eftersom den alene nøje havde vurderet foreneligheden af tilskuddene, der udgjorde denne foranstaltning, med betingelserne fastsat i beslutningen om godkendelse af den omhandlede ordning.
- 53 I modsætning til det, appellanten har gjort gældende, tilsidesatte Retten ikke retssikkerhedsprincippet, da den nåede frem til en sådan konklusion.
- 54 Henset til betragtningerne i nærværende doms præmis 44 og 45, skal det fastslås, at de tyske myndigheders meddelelse af 29. juli 1994 udgjorde en del af det godkendte støtteprogram, som foranstaltning 26 indgår i, og at det netop var på grundlag af oplysninger heri, at Kommissionen besluttede ikke at rejse indsigelse mod den godkendte støtteordning.
- 55 Heraf følger, at Retten med føje kunne antage, at denne ordning ikke gjorde det muligt at yde tilskud til fordel for private virksomheder såsom appellanten, og at støtten til appellanten ikke opfyldte de betingelser, der var fastsat i denne ordning.

- 56 Påstanden om en tilsidesættelse af retssikkerhedsprincippet skal derfor også forkastes hvad angår foranstaltning 26.
- 57 Henset til de foregående bemærkninger, bør det første anbringende forkastes i sin helhed.

Det andet anbringende om tilsidesættelsen af princippet om beskyttelse af den berettigede forventning

Parternes argumenter

- 58 Med det andet anbringende har appellanten gjort gældende, at Retten tilsidesatte princippet om beskyttelse af den berettigede forventning, da den i den appellerede doms præmis 150 og 208 fastslog, at manglen på udtrykkelige restriktioner i beslutningerne om godkendelse af delstaten Thüringens program til fordel for investeringer foretaget af små og mellemstore virksomheder og af det ved AFG's § 249 indførte program ikke kunne sidestilles med de »præcise løfter« — som omhandlet i Unionens domstoles retspraksis — afgivet af Kommissionen, og at de manglende restriktioner således ikke kunne danne grundlag for appellants berettigede forventning om, at foranstaltning 15 og 26 er lovlige.
- 59 Retten tog for det første urigtigt ikke hensyn til den omstændighed, at appellanten ikke var i stand til at opdage eventuelle restriktioner i dokumenterne vedrørende godkendte programmer, sådan som de var blevet offentliggjort. Appellanten var således berettiget til at anse de tilskud, der udgjorde de nævnte foranstaltninger, for at være blevet tildelt korrekt under overholdelse af de af Kommissionen pålagte betingelser

vedrørende de godkendte programmer, således at appellanten ikke kunne forvente, at der ville komme en beslutning med pålæg om at tilbagebetale disse tilskud.

- 60 For det andet har appellanten kritiseret Retten for at have foreholdt appellanten, at denne »ikke [var] fritaget for at holde sig informeret om lovligheden af tildelingen af den støtte, som var indrømmet virksomheden« (den appellerede doms præmis 150). En sådan pligt til at holde sig informeret påhviler nemlig alene en støttemodtager, når der — i modsætning til det foreliggende tilfælde — for den berørte part eksisterer en identificerbar usikkerhed angående udstrækningen af den godkendelse, som denne type af støtte har været genstand for.
- 61 Kommissionen har gjort gældende, at appellanten, eftersom denne hverken er adressat for den anfægtede beslutning eller direkte er omfattet af de godkendte programmer — eftersom programmerne tværtimod kan finde anvendelse på et ubestemt antal virksomheder — ikke med føje kan påberåbe sig princippet om beskyttelse af den berettigede forventning.
- 62 Desuden finder Kommissionen, at appellanten under alle omstændigheder måtte forvente tilbagekaldelse af de tilskud, som udgjorde foranstaltning 15 og 26, når henses til den omstændighed, at de tyske myndigheder helt åbenbart havde ydet disse tilskud uden at overholde betingelserne i de anmeldte programmer.

Domstolens bemærkninger

- 63 I overensstemmelse med fast retspraksis, som Retten i øvrigt korrekt henviste til i den appellerede doms præmis 146, gælder princippet om beskyttelse af den berettigede

forventning for enhver retsundergivet erhvervsdrivende i forbindelse med begrundede forventninger, som en EU-institution ved at afgive præcise løfter har givet anledning til (jf. bl.a. dom af 24.11.2005, sag C-506/03, Tyskland mod Kommissionen, præmis 58, og af 18.7.2007, sag C-213/06 P, AER mod Karatzoglou, Sml. I, s. 6733, præmis 33). Sådanne løfter skal, uanset under hvilken form de er afgivet, være præcise, ubetingede og samstemmende (jf. i denne retning dom af 16.12.2008, sag C-47/07 P, Masdar (UK) mod Kommissionen, Sml. I, s. 9761, præmis 34 og 81).

- 64 Det skal fastslås, at Retten i den appellerede dom anvendte denne retspraksis korrekt.
- 65 Som Retten udtalte, kan manglen på en udtrykkelig restriktion i de omhandlede støtteordninger nemlig pr. definition ikke sidestilles med præcise, ubetingede og samstemmende oplysninger, som Kommissionen havde givet appellanten vedrørende det forhold, at disse ordninger gjorde det muligt at yde støtte henholdsvis til fordel for kriseramte virksomheder hvad angår foranstaltning 15, eller private virksomheder hvad angår foranstaltning 26, og denne mangel kan således ikke danne grundlag for appellansens berettigede forventning om, at de tilskud, man er blevet ydet, er lovlige.
- 66 Tværtimod er forholdet det, at eftersom muligheden for at yde støtte til sådanne virksomheder i hvert fald var usikker, kan denne mangel på en udtrykkelig restriktion således ikke danne grundlaget for præcise løfter, der kan give anledning til nogen form for berettiget forventning hos appellanten.
- 67 Det følger af det ovenstående, at den appellerede dom ikke tilsidesætter princippet om beskyttelse af den berettigede forventning, således at det andet anbringende også bør forkastes som ubegrundet.

Det tredje anbringende om tilsidesættelsen af artikel 87, stk. 1, EF

Parternes argumenter

- 68 Med det tredje anbringende, som er gjort gældende subsidiært, hævder appellanten, at Retten tilsidesatte artikel 87, stk. 1, EF, idet den i den appellerede doms præmis 193-201 fastslog, at de tilskud, der udgjorde foranstaltning 26, skulle anses for at være statsstøtte op til deres fulde beløb.
- 69 Ved at nå frem til denne konstatering mener appellanten for det første, at Retten tilsidesatte princippet om fordelingen af kompetencen mellem Retten og Kommissionen, når henses til den omstændighed, at den anfægtede beslutning overlader det til medlemsstaten at beregne den faktiske fordel, som appellanten fik. For det andet handlede Retten ikke i overensstemmelse med retspraksis om, at den fordel, som modtageren opnår, ikke beregnes på grundlag af de udgifter, den pågældende medlemsstat har oppebåret, men i forhold til de besparelser, modtageren har opnået ved at have modtaget en ulovlig støtteforanstaltning.
- 70 Omvendt bestrider Kommissionen enhver tilsidesættelse af det nævnte princip og gør gældende, for det første, at Retten ikke undersøgte størrelsen af den appellanten ydede fordel, men klart henviste til støttebeløbet, sådan som det fremgik af den anfægtede beslutning. For det andet mener Kommissionen, at Retten anvendte de i retspraksis opstillede kriterier korrekt, da den beregnede den fordel, appellanten havde opnået ved foranstaltning 26, idet Retten i den appellerede doms præmis 196-198 lagde de besparelser, som appellanten havde opnået ved hjælp af det modtagne løntilskud, til grund.

Domstolens bemærkninger

- 71 Det skal for det første fastslås, at i modsætning til appellantens opfattelse udtalte Retten ikke i den appellerede doms præmis 193-201, at de tilskud, som udgjorde foranstaltning 26, skulle anses for at være statsstøtte op til deres fulde beløb.
- 72 Som Kommissionen korrekt har gjort gældende, fremgår det tværtimod af ordlyden af disse præmisser, at Retten uden at undersøge størrelsen af den appellanten ydede fordel klart henviste til dette beløb, sådan som det fremgik af Kommissionens anfægtede beslutning, hvilket i øvrigt udtrykkeligt er anført i den appellerede doms præmis 18 og 192.
- 73 Under disse omstændigheder kan det ikke med føje hævdes, at Retten tilsidesatte princippet om fordelingen af kompetencen mellem Retten og Kommissionen ved at gå ud over det, som Kommissionen havde besluttet i den anfægtede beslutning.
- 74 Hvad for det andet angår den påståede tilsidesættelse af fællesskabsretspraksis om, at fordel beregnes i forhold til de besparelser, som modtageren har opnået ved at have modtaget en ulovlig støtteforanstaltning, skal det fastslås, at den appellerede dom reelt bygger på den korrekte antagelse, at de modtagne beløb består af de omhandlede tilskud, som er den fordel, som modtageren har opnået.
- 75 Herved må der nemlig lægges vægt på, at Retten i den appellerede doms præmis 196 fastslog, at appellanten var blevet »fritaget for en del af de byrder (lønomkostninger)«, der var knyttet til de arbejder, som sagsøgeren havde udført til egen fordel. Tilsvarende fastslog Retten i den nævnte doms præmis 198, at appellanten »ikke

reelt ha[vde] båret den del af udgiften, som svarer til det støttebeløb, virksomheden ha[vde] modtaget«.

- 76 På grundlag af samtlige de anførte betragtninger bør det tredje anbringende også forkastes som ubegrundet.
- 77 Da der ikke er givet medhold i nogen af appelanbringenderne, må appellen forkastes.

Sagens omkostninger

- 78 I henhold til procesreglementets artikel 122, stk. 1, træffer Domstolen afgørelse om sagens omkostninger, såfremt appellen forkastes. I medfør af procesreglementets artikel 69, stk. 2, som i henhold til dets artikel 118 finder anvendelse i appelsager, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom. Da Kommissionen har nedlagt påstand om, at appellanten pålægges at betale sagens omkostninger, og da appellanten har tabt sagen, bør det pålægges denne at betale sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser udtaler og bestemmer Domstolen (Første Afdeling):

- 1) Appellen forkastes.**
- 2) Kahla Thüringen Porzellan GmbH betaler sagens omkostninger.**

Underskrifter